

Avustralya Basımında Atatürk'ün Vefatı

Ataturk's Death in the Australian Press

Dr. Öğr. Üyesi Canan SARIYAR SEZAN

Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Batman, Türkiye

Batman University, Vocational School of Social Sciences, Batman, Türkiye

ORCID: 0000-0002-5374-7103 | Email: canan.sezan@batman.edu.tr

Makale Bilgisi / Article Information

Cite as/Atıf: Sarıyar Sezan, C. (2023). Avustralya basımında Atatürk'ün vefatı. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(2), 289-303.

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 28/10/2023 **Kabul Tarihi / Accepted:** 24/11/2023

Yayın Tarihi / Published: 30/12/2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık/ December

Cilt/ Volume: 11 Sayı/ Issue: 2

Sayfa / Pages: 289-303

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği tespit edilmiştir. / This article was reviewed by at least two referees and found to be plagiarism free.

Yayıncı / Published by: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / Siirt University Institute of Social Sciences

Etik Beyan / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Canan SARIYAR SEZAN). It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Öz

Tarihin tanık olduğu çok önemli şahsiyetlerden biri olan Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatı sadece Türkiye değil, bütün dünyada hüzün ile karşılanmıştır. Avustralya ise Mustafa Kemal'in ölümünü üzüntü içinde karşılayarak, basında ölümü ile ilgili haberlere yer vermiştir. Türkiye Cumhuriyeti ile Avustralya arasındaki ilişkiler I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi'nde yaşanan savaşlarda Azakların Türk askerleriyle kurduğu dostluklar neticesinde artmış ve Anzakların Atatürk'e olan hayranlıkları ile devam etmiştir. Böyle bir dehanın 10 Kasım 1938 yılındaki vefat haberi karşısında derin bir üzüntüye kapılmışlardır. Atatürk'ün vefatının yurtiçi ve yurtdışındaki yankıları birçok araştırmaya konu olmuştur. Bu bağlamda farklı ülkelerin Atatürk'ün vefatı ile ilgili yaptıkları haberler ilgililer tarafından incelenmiştir. Yapılan bu çalışmada ise Atatürk'ün vefatının Avustralya basınına yansımaları ele alınmıştır. Çalışmanın ana kaynağını Avustralya Milli Kütüphanesi'nden faydalanılan The Sunday Tribune, The Courier- Mail, The Labor Daily, The Sunday Times, The News, The Kalgoorlie Miner, Evening News, The West Australian, The Armidale Express, The Examiner, The Advocate, The Age, The Herald, Western Star and Roma Advertiser, Morning Bulletin, Canberra Times, Daily Mercury, Central Queensland Herald gibi gazeteler oluşturmaktadır. Gazeteler 1 Kasım 1938 ile 30 Aralık 1938 tarihleri arasında taranmış ve elde edilen sonuçlar, dönemin diğer kaynakları ile de desteklenerek yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Anzaklar, Avustralya, basın, vefat.

Abstract

The death of Mustafa Kemal Atatürk, one of the most prominent figures that history has witnessed, was encountered with sorrow not only in Türkiye but also all over the world. Australia also met the death of Mustafa Kemal Atatürk with sadness, and she gave a great place to it in their national news. The relations between the Republic of Türkiye and Australia increased thanks to the friendship that ANZAC soldiers established with the Turkish soldiers in the Gallipoli Front in World War I; and the admiration of ANZACs for Atatürk continued. They experienced a deep sorrow due to the death news of such a genius on 10 November 1938. The reflexions of Atatürk's death were the subject of many researches both at home and abroad. Within this context, the relevant researchers examined the news different countries wrote about the death of Atatürk. In this study, the reflexions of Atatürk's death in Australian press were discussed. The main resources of the study consist of newspapers of that time such as the Sunday Tribune, the Courier- Mail, the Labour Daily, the Sunday Times, the News, the Kalgoorlie Miner, Evening News, the West Australian, the Armidale Express, the Examiner, the Advocate, the Age, The Herald, Western Star and Roma Advertiser, Morning Bulletin, Canberra Times, Daily Mercury, Central Queensland Herald. These newspapers ranging from 1 November to 30 December were thoroughly examined, and the results obtained were interpreted with the support of other resources.

Keywords: Ataturk, Anzacs, Australia, press, death.

Giriş

Bütün ömrünü milletine adayan ve bağımsız, çağdaş, demokratik bir ülke kurabilmek için yaşamı boyunca mücadele eden Mustafa Kemal Atatürk, 10 Kasım 1938 Perşembe günü sabahı, saat 09.05'te Dolmabahçe Sarayı'nda vefat etmiştir (Şapolyo, 1957, s. 37-38, Aydın, 2016, s. 183, Ünaydın, 1959, s. 48). Vefat haberi, Dışişleri Bakanlığı tarafından "Bu acı hadise ile Türk vatani büyük yapıcısını, Türk milleti ulu şefini, insanlık büyük evladını kaybetti." yazısı ile tüm dünyaya duyurulmuştur. Atatürk'ün vefatı bütün yurtda derin bir üzüntüyle karşılanmış ve gazeteler manşetlerini ölüm haberlerine ayırmıştır.

Atatürk'ün vefatı sadece ulusal basında değil yurt dışında da büyük bir yankı uyandırmıştır (Benhür, 2018, s. 369; Tüylü, 2019, s. 177). Sınırları aşan bir lider olan Atatürk, özellikle Milli Mücadele zamanında gösterdiği başarılarla diğer ülkeler tarafından tanınmış ve örnek alınmıştır. Her zaman barış ve işbirliğine dayalı bir politika izleyen Atatürk'ün vefatı, cephede savaştığı devletlerde bile büyük üzüntü ile karşılanmıştır. Dış basında Atatürk'ün yaşamı ve icraatları anlatılmış, bunlarla ilgili sayısız köşe yazıları yazılmıştır. Atatürk'ün ölümüne kayıtsız kalmayan ülkelerden biri de şüphesiz Avustralya'dır. Avustralya ile olan ilişkiler 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Suriye ve Lübnan bölgelerinden Avustralya'ya yapılan göçlerle başlamış ve Çanakkale Savaşı sırasında Türk askerleri ile savaşan Anzaklar arasında kurulan dostlukla devam etmiştir. I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale'de Anzak birlikleri içinde savaşan Avustralyalı askerlerin savaş yıllarındaki ve sonrasındaki serüvenleri Türkiye Cumhuriyeti ve Avustralya'nın ikili dış politikasında etkili olmuştur (Temel, 2016, s. 40). Türkleri sadece korkusuz askerler olarak değil aynı zamanda soylu olarak tanıdıklarını söyleyen Azakların Atatürk'e olan hayranlıkları ve sevgileri uzun yıllar devam etmiştir. Bu bağlamda Avustralya ile Türkiye arasında yapılan görüşmeler neticesinde Gelibolu'da bir koya "Anzak Koyu" adı verilmiştir. Avustralya'da ise Atatürk Anıtı açılmış ayrıca Atatürk Anıt Bahçesi, Atatürk Kıyısı, Atatürk Girişi adı altında Avustralya'da bazı yerlerin adı değiştirilmiştir (Şimşir, 2001, s. 726).

Avustralya basınında Atatürk ile ilgili haberlere özellikle Çanakkale Savaşları'ndan sonra yer vermeye başlanmıştır (Sarıkoyuncu Değerli, 2010, s. 27). Atatürk'ün yönetim anlayışından, ilke ve inkılaplarından etkilendiklerini dile getirmişler ve onun hakkında övgü dolu sözler sarf etmişlerdir. Ölüm haberine de aynı ilgiyi gösterip, hastalandığı günden itibaren durumu takip etmişlerdir. Atatürk'ün vefatının çeşitli ülkelere yansımaları, araştırmacılar tarafından incelenmiş, makale ve tez konusu olarak çalışılmıştır (Tinal, 2015; Benhür, 2018, Uca ve Ülker, 2018, Tüylü, 2019). Bu çalışmanın amacı ise Çanakkale Savaşları'nda Avustralyalılar tarafından tanınmaya başlanan Atatürk'ün ölüm haberinin Avustralya basınına ne şekilde yansıdığını gözler önüne sermektir.

1. Atatürk'ün Hastalığı ve Vefatı

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, asker ve devlet adamı gibi büyük sıfatları taşıyan Mustafa Kemal Atatürk, 1937 yılının sonuna doğru gelindiğinde sağlığı bozulmaya başlamıştır. Vücut rahatsızlığı giderek artmış, sık sık ateşlenmiş ve halsiz düşmüştür. Genel Sekreteri Hasan Rıza Soyak, Atatürk'ün sağlık durumu hakkında bilgi vererek günden güne zayıfladığını, arada bir de burnunun kanadığını ifade etmiştir (Aydın, 2016, s. 177). Atatürk'ün son dönemlerinde sürekli yanında olan Falih Rıfki Atay ise, Atatürk'ün rahatsızlıklarını ilk olarak Cumhuriyet'in onuncu yılında hissettiğini dile getirmiştir (Atay, 2004, s. 525).

1938 yılı başlarında Atatürk'ün hastalığı ilerlemiş fakat henüz bir teşhis konulamamıştı. Atatürk'ün hastalığı siyasi sebeplerin de etkisiyle İngiliz ve Fransız diplomatların yazışmalarına konu olmuştur. 4 Ocak 1938 itibarıyla de Paris Büyükelçiliğinden bir takım ilaçlar istenmiştir. İlerleyen aylarda da yine ilaç talebi devam etmiş fakat bu ilaçlar Atatürk'ün hastalığını tedavi etmeye yetmemiştir (Şimşir, 1988, s. 1205). Kaşintılarının daha da artmasıyla Alman cilt doktoru Marchionini tarafından muayene edildiyse de teşhis edilememiştir. Kaşintılarının karaciğer rahatsızlığından kaynaklandığının teşhisini ise Doktor Nihad Reşad Belger ortaya çıkarmıştır ve bu kaşintılarının tedavisi için 12 gün Yalova'da kaplıcada kalmıştır. Kaşintıları önemli miktarda azalsa da devlet işleri yüzünden tedavisini tamamlamadan önce Bursa'ya oradan İstanbul'a geçmiş ve yolda da zatürreye yakalanmıştır. Doktorları Nihad Reşad ve Neşet Ömer Bey tarafından tedavi edilse de istirahat tavsiyelerine uymamıştır. Hastalığının kötüye gitmesiyle birlikte Celal Bayar'ın ısrarları sonucu Paris Üniversitesi doktorlarından Profesör Fiessenger, ilk olarak 28 Mart 1938 tarihinde Türkiye'ye gelmiş

ve muayenesini yapmıştır. 8 Haziran'da ikinci kez gelen Fiessenger, Atatürk'ü Savarona yatında muayene etmiş ve tedavi için gerekli olan bütün direktifleri vermiştir. Fakat Atatürk, ne Türk hekimlerinin ne de yabancı hekimlerin tavsiyelerini dikkate almadan memleket meseleleri ile ilgilenmeye devam etmiştir (Aydın, 2016, s. 180-182).

Atatürk, 25 Haziran'da siroz kaynaklı bir kriz geçirmiş ardından 10 Temmuz gecesi ise şiddetli bir ateş ile sarsılmış ve bu ateş bir hafta boyunca devam etmiştir. Bu rahatsızlık onu artık yatağa mahkûm etmiş ve ölene kadar da yatağa bağlı kalmıştır. Onu yatağa mahkûm eden ve sirozun ilerlemesini hızlandıran sebep ise geçirdiği zatürre olarak tespit edilmiştir (Banoğlu, 2012, s. 723). Hastalığının komaya girecek kadar ileri gitmesi sebebiyle 24/25 Temmuz'da Dolmabahçe Sarayı'na getirilmiştir. Burada hareket kabiliyeti düşmeye başlamış, yürüyüşleri bile günden güne yavaşlamıştır. Başında ülkenin en iyi tıp uzmanlarından oluşan altı mütehasıs, yani Profesör Akıl Muhtar Özden, Profesör Mim Kemal Öke, Profesör Süreyya Hidâyet Serter, Profesör Mustafa Hayrullah Diker, Profesör Abravaya Marmaralı, Doktor Mehmet Kâmil Berk bulunmaktaydı ve memleketin en iyi tıp uzmanlarıydı. Bu uzmanlar, Atatürk'ün sağlık durumundan halkı haberdar etmek için her akşam bir bülten yayınlamaya başlamışlardı (Ünaydın, 1959, s. 29-30). Fakat Atatürk'ün giderek kötüye gitmesi tedirginlik yaratmış ve yeni doktorlar getirmeye neden olmuştur. Almanya'dan ve Avusturya'dan ünlü profesör doktorlar getirtilmiştir. Yapılan tedaviler az da olsa bir rahatlama meydana getirirse de kötü gidişatı durduramamıştır. Eylül ayına gelindiğinde Atatürk'ün karnı iyice su toplamış, nefes almakta dahi zorlanır hale gelmiştir (Turgut, 2013, s. 637-645). Karnından iki kez su çekilmiş, Mim Kemal Öke tarafından 2. kez karnından çekilen sudan sonra doktorlar Atatürk'ün bütün ziyaret kabullerini yasaklamışlardır. Fakat hastalığının en ağır günlerinde bile içinde hep Ankara'ya gitme arzusu yer almıştır. Çünkü Cumhuriyet'in 15. Yıldönümünde orada bulunmak ve Türk ordusuna seslenmek son derece önemliydi. Doktoru Nihad Reşad'ın 28 Eylül 1938'de verdiği bilgiye göre; hastalık sürekli ilerliyor ve karaciğer artık görevini yerine getiriyordu. Yine de 16 Ekim'e kadar devlet işleri ile ilgilenemese bile önemli günlerde telgraf çekmeyi aksatmamıştı. Fakat hastalığının seyrinin kötüye gitmesiyle 29 Ekim 1938'de yapılan Cumhuriyet Bayramı kutlamalarına ve Meclisin açılma törenine katılamayacağı bildirilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Fon No:30-18-1-2, Yer No:85-94-7).

Atatürk 16 Ekim'de geçirdiği komanın ardından ikinci ve son komasını 8 Kasım akşam saatlerinde geçirmiştir. Bu komada ilkinde göre daha ağır, sakin ve hareketsiz kalmıştır. Öksürük, terleme ve kesik kesik hırıltılar çıkarmaya başlamıştır. Bunun akabinde aralıklı olarak oksijen verilmeye başlanmıştır. 9 Kasım sabahı ise koma durumunun devam ettiği ve ciddiyetin arttığı duyurulmuştur. Türk basını Atatürk'ün genel durumunu ayrıntılı bir şekilde paylaşmıştır. Örneğin Ulus Gazetesi, ölmeden bir gün önceki sağlık durumunu şu şekilde bildirmiştir:

Saat 10.00'da geceyi rahatsız geçirdiler. Umumi hallerindeki vaziyet ciddiyetini muhafaza etmektedir. Hararet derecesi: 36,8 Nabız muntazam: 128 Teneffüs: 28' dir.

Akşam saat 20.00'de bugünü yorgun ve dalgın geçirdiler. Nabız muntazam, dakikada 124, Teneffüs:40, Hararet derecesi:37,6'dır.

Gece saat 24.00'te verilen raporda; 20.00'den itibaren dalgınlık artmıştır. Umumi ahval vahamete doğru seyir etmektedir. Hararet derecesi: 37,6, Nabız: 132, Teneffüs: 33'tür (Ulus, 10.11.1938, s. 1).

Ulus Gazetesi'nde de belirtildiği üzere 9 Kasım akşamı saat 20.00'den itibaren dalgınlığı artmış ve gece yarısından sonra da vahim bir hal almıştır. 10 Kasım sabahı ise rengi iyice solmuştu artık onu kurtarmak mümkün değildi. Saat 09.05'te son kez gözlerini açmış ve bir daha açmamak üzere tekrar kapatmıştı ve doktorlar Atatürk'ün ölümünü Reiscumhur, 10 İkinci Teşrin 1938 Perşembe sabahı saat dokuzu beş geçte Büyük Şefimiz derin koma içinde terki hayat etmişlerdir, raporuyla duyurmuşlardır (Şimşir, 1988, s. 1290).

Atatürk'ün ölümü sebebiyle memlekette bir dizi hususlara uygun hareket edilmesi istenmiştir. Buna göre,

1. Ankara'da cenaze merasimi yapılacak olan 21 İkinci Teşrin 1938 tarihinde bütün memlekette resmi ya da resmi mahiyeti haiz olan dairelerle mekteplerin kapanması temin edilecek, hukuki müessasata, vilayetler tarafından kapatmaları için ricada bulunulacak.

2. Cenaze merasiminin ferdası gününe kadar bayraklar yarı olarak çekilecek, eğlence yerlerinin (tiyatro, sinema, bar vesaire gibi) açık kalmamasına yine aynı şekilde tevessül olunacaktır.
3. Atatürk'ün vefat tarihi olan 10 İkinci Teşrin'den itibaren bir ay zarfında hükümet memurları süvare ve akşam yemeklerine icabet etmeyecekler ve kendileri de vermeyeceklerdir.
4. Tespit edilecek program mucibince vilayet ve kaza merkezlerinde cenaze merasiminin yapıldığı günü Atatürk'ün hatırasına ihtiram merasimi yapılacak ve halkevlerinde büyük önderin hayatı hakkında söylevler tertip edilecektir (BCA, Fon No:30-18-1-2- Yer No:85-98-11).

Atatürk'ün ölümü halk arasında büyük bir üzüntü yaratmıştır. Türk basını ilk sayfalarını Atatürk'ün ölüm haberine ayırmıştır. Tan, manşetinde “Babamızı Kaybettik”, Büyük Şefimiz Atatürk dün sabah hayata gözlerini yumdu (Tan, 11.11.1938, s.1). Ulus, “Kurtarıcını ve Büyük Evladını Kaybettin Türk Milleti Sen Sağ Ol” diyerek büyük yası bu kelimelerle ifade etmişlerdir (Ulus, 11.11.1938, s. 1).

Atatürk'ün vefatının ardından 16 Kasım'a kadar tören hazırlıkları devam etmiş ve 16 Kasım'dan 19 Kasım'a kadar naaşı Dolmabahçe'de katafalka konulmuştur. Protokol ve halkın ziyaretinden sonra 21 Kasım 1938'de Ankara'da cenaze töreni yapılması planlanmıştır. Dolmabahçe Muayede Salonu'nda üç gün kalan Atatürk'ün naaşı harp gemileri eşliğinde Yavuz Zırhlısıyla önce İzmit'e oradan da trenle Ankara'ya gönderilmiştir (Uzun, 2009, s. 533). Ankara'da cenazeyi karşılamak için başta Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Mareşal Fevzi Çakmak olmak üzere sayısız insan istasyonda hazır bulunmuştur. Saat 10.00'da Atatürk'ün naaşı tren garına gelmiş ve orada halk büyük bir izdiham oluşturmuştur. Meclis binasına geçirildikten sonra tabutu etrafı çelenklerle dolu bir katafalka konulmuştur. Üzeri beyaz bir tül örtü ile kaplanmış ve onun üzerine de baştan sona Türk bayrağı sarılmıştır (Uzun, 2009, s. 542).

Törene devlet erkânı ve Türk halkı dışında çeşitli ülkelerin temsilcileri katılmıştır. Atatürk'ün naaşı Etnografya Müzesine taşınırken bütün güzergâhlarda resmen insan seli yaşanmış ve herkes gözyaşlarına boğulmuştur. Saat 12.00'de Atatürk'ün naaşı Etnografya Müzesi'ne ulaşmış ve tabut, önce yeşil çuha kaplanmış bir kaide üstüne konulmuş, daha sonra da kaidenin üzerinde beyaz mermerden yapılmış olan, lahite yerleştirilmiştir. Bir süre burada kalan Atatürk'ün naaşı 10 Kasım 1953'te saygı duruşunun ardından 136 harp öğrencisinin çektiği top arabasıyla Ankara'da, Anıttepe'de inşa edilen ebedi istirahatgahı Anıtkabir'e nakledilmiştir (Atabey, 2012, s. 24).

Yabancı basında da Atatürk'ün ölüm haberi yer almış, İngiltere, Fransa, Danimarka, ABD, Avusturya, Mısır, Macaristan, İsviçre, Almanya, Çin, Portekiz gibi birçok ülke basının da Atatürk'ten övgü dolu sözlerle bahsedilmiştir. Atatürk'ün ölümünün ardından yurt dışından Türkiye Büyükelçiliklerine sayısız taziye mesajları gelmiştir. Avustralya Başbakanı Bay Lyons, Atatürk'ün vefatından duyduğu derin üzüntüyü dile getiren bir telgraf göndermiş ve Avustralya halkı, ünlü devlet adamı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Kurucusunun büyük kaybını, Türk halkının acısını derinden paylaşıyor diye de eklemiştir (The Herald, 11.11.1938, s.15).

Ayrıca Avustralyalı bir asker Yüzbaşı Stuart Maclean'ın Fethi Okyar'a yazdığı mektup da çalışmamız açısından son derece önemlidir:

Ekselans,

Bu mektubu, Avustralya Ordusunun birçok eski subayı adına, bizce daha çok Kemal Paşa olarak bilinen Ünlü Önderiniz Ekselans Kemal Atatürk'ün ölümünü nasıl derin bir üzüntüyle öğrendiğimizi bildirmek ve Büyük Şef'in onarılmaz kaybı dolayısıyla kahraman Türk Milletinin acısını paylaşmak arzusuyla yazıyorum. Avustralya Ordusundan olan bizler... Liderinizin pekiyi temsil ettiği Türk askerinin yiğitliğini, cesaretini ve güler yüzlülüğünü ateş altında tanıyıp öğrendik. Bu nedenle, Ekselans Atatürk'ün zamansız ölümü üzerine Türk Milletinin uğradığı büyük kayıp dolayısıyla, bazı Avustralyalı eski askerlerin derin sempatilerini Cumhurbaşkanımıza ve onun aracılığıyla Türk halkına iletmesini Ekselanslarından rica ederiz (Şimşir, 1988, s. 1393). Diyerek duydukları üzüntüyü dile getirmişlerdir.

2. Avustralya Basınında Atatürk'ün Ölümü ile İlgili Haberler

Atatürk 25 Haziran 1938'de siroz hastalığının neden olduğu yüksek ateşle ciddi bir kriz geçirmiş ve bu haber Türkiye basınında yer almıştır. Diğer ülkeler ise Atatürk'ün hastalığını Türkiye'deki çeşitli kanallar yoluyla takip etmişlerdir. Avustralya basınında Atatürk'ün hastalığı ile ilgili ilk bilgiyi veren 26 Haziran 1938 tarihli The Sunday Tribune isimli gazetedir. "Kemal Atatürk Hasta" diye büyük bir başlık atan gazete, Modern Türkiye'nin başkanı, eğlenceyi, dansı ve Türkiye'yi seven "devrimlerin babası" Atatürk'ün sağlık durumu kötüdür. Bir ay önce Ankara'ya Atatürk'ü tedavi etmek için Fransız bir uzman çağırıldı ve o dönem tedaviye yanıt verdiği belirtilmişti. Fakat şimdi tekrar hastalandığı ve bu durumun kaygıya neden olduğu ifade edilmiştir. Devamında ise Türkiye'nin güçlü adamı 60 yaşına yaklaştı, spora, yüzmeye, biniciliğe olan bağlılığının yanı sıra fesi kaldırdı, saltanatı kaldırdı. Popüler lider Türk diktatörü büyük yatı olduğu söylenen "Savarona" ile Karadeniz'e açıldı diye kısa bir bilgi vermiştir (The Sunday Tribune, 26.06.1938, s. 12). Ayrıca Avustralya basınında bazı gazeteler Atatürk'ü diktatör olarak nitelendirse de Atatürk, bu kelimedenden rahatsız olur, kendisine diktatör diyenlere ise "Eğer zorla, tazyik ve tehdit ile fikirlerini kabul ettirenlere diktatör derlerse, ben diktatör değilim. Eğer benim muhitimdeki insanlar, benim fikirlerimin isabetini takdir ederek kendi gönül rızaları ile bu fikirleri kabul ediyor ve ona göre çalışıyorlarsa, ben diktatörüm." Cevabı ile karşılık verirdi (Bayar, 1955, s. 81).

Avustralya basınında 26 Haziran'dan sonra Atatürk'ün hastalığı ile ilgili çok fazla bilgiye rastlanılmamıştır. Bunun sebebi de muhtemeldir ki Ağustos'un sonuna kadar Atatürk'ün hastalığında bir iyileşme seyrinin görülmesidir. 21 Ağustos'ta Truth Gazetesi Atatürk'ün hastalığını duyurmuş ve "Mucizelerin Yararı Atatürk" diye attığı başlıkta Atatürk'ün yatında yaşamla ölüm arasında savaş verdiğini ifade etmiştir (Truth, 21.08.1938, s. 20). Atatürk, 16-19 Ekim arasında 3 gün süren bir koma hali geçirmiş ve bu süreç çok geçmeden basında yerini almıştır. 19 Ekim'e gelindiğinde "Atatürk Hasta" başlığı ile birlikte Atatürk'ün çok tehlikeli bir karaciğer sirozu hastası olduğu belirtilmiş başında 5 doktor ve 3 uzmanın onu iyileştirmek için refakat ettiğini yazmıştır (The Courier- Mail, 19.10.1938, s. 7). Türkiye'den alınan bilgilere göre Atatürk'ün durumunun daha kötü olduğu söylenmiş ve durumu daha kötüye giden Türk Hükümetinin başı Mustafa Kemal Atatürk'ün geç saatlerde ateşi yükselmiştir diye kısaca bir bilgilendirme yapmıştır (The Labor Daily, 20.10.1938, s. 2). The Sunday Times ise Atatürk'ün eşi Latife Hanımla verdiği bir pozun altına "Hala Kritik Hasta" başlığını atmıştır. Olası acil bir durumda başbakanlar ve kabine kurulunun Ankara'ya geçtiği bilgisi verilmiştir (The Sunday Times, 6.10.1938, s. 16). Yine aynı tarihte The Daily Examiner Gazetesi'nde onun ne kadar yetenekli bir devlet adamı olduğundan bahsedilmiştir. İran Şahı Pehlevi'nin Türkiye ziyareti esnasında çektikleri bir fotoğrafı yayımlayarak altına şu sözleri eklemiştir (The Daily Examiner, 22.10.1938, s. 5):

Kemal Atatürk, Çanakkale Boğazını İngilizlere karşı savunan yetenekli bir askeri komutan olarak tanınıyordu. Cesur bir reformcu ve başarılı bir devlet adamıdır. Türkiye'de meydana gelen büyük değişimlerin sorumlusudur. Diğer reformlarının yanı sıra Latin alfabesini getirmiş ve çok eşliliği kaldırmıştır. Aynı zamanda sanayinin, tarımın ve kamu sağlığının geliştirilmesine yönelik Batılı fikirleri de tanıttı. Atatürk şuanda ağır hasta yatıyor.

22 Ekim'de Türk Hükümetinden gelen açıklamada hastalığın seyrinin normal gittiği, nabzının muntazam olduğu ve günlük sağlık bültenine gerek kalmadığı hakkında bir bilgiyle birlikte dış elçiliklere de durumu bildiren bir telgraf çekilmiştir. Akabinde The Courier- Mail Gazetesi "Atatürk İyileşiyor" başlığı ile birlikte, siroz nedeniyle hasta olan Atatürk'ün sağlığında gözle görülür bir düzelme olduğunun bilgisi verilmiştir (The Courier- Mail, 22.10.1938, s. 5).

Atatürk'ün hastalığı sebebiyle önemli bir sorun ortaya çıkmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ölürse yerine kim geçecekti? Atatürk'ün halefi konusunda dört isim ortaya atılmıştı; İsmet İnönü, Mareşal Fevzi Çakmak, Fethi Okyar ve Celâl Bayar. Bu dört isim arasında öne çıkan ise İsmet İnönü olmuştur (Şimşir, 1988, s. 1272). Türkiye'de yaşanan Atatürk'ün halefi sorunu böylelikle Avustralya basınına da sirayet etmiştir. The News'in haberindeki başlık oldukça üzücüdür. "Kemal Atatürk'ün Sonu Yakın" diye verilen haberde Cumhurbaşkanı Atatürk'ün durumu ile ilgili önümüzdeki saatlerde bir tebliğ yayınlanacak ve Cumhurbaşkanı'nın ölümü üzerine halefinin seçilmesinin de aynı anda yapılacağı öne sürülmüştür. Tüm milletvekillerine de başkente dönme emri verilmiştir (The News, 10.11.1938, s. 1).

Bu tarihten sonra Atatürk'ün hastalığının seyri hakkında gazetelerde herhangi bir habere rastlanılmamıştır. 10 Kasım 1938'de Atatürk'ün vefat etmesinin ardından 11 Kasım'da neredeyse bütün gazetelerde Atatürk'ün vefat haberi verilmiş ve övgü dolu sözler gazetelerde yerini almıştır. 10 Kasım 1938'de The Courier- Mail Gazetesi "Atatürk Ağır Hasta" başlığıyla Kemal Atatürk'ün hastalığının tekrar ortaya çıktığını belirtmiştir. Durumunun çok ciddi olduğunu ve geceyi çok kötü geçirdiğini yazmıştır (The Courier- Mail, 10.11.1938, s. 5). The Kalgoorlie Miner Gazetesinin 11 Kasım 1938 tarihli haberinde Atatürk'ün resminin yanında şunları yazmıştır, "Cumhurbaşkanı Kemal Atatürk Öldü" modern Türkiye'nin kurucusu Türkiye Cumhurbaşkanı Kemal Atatürk, uzun bir hastalıktan sonra bugün hayatını kaybetti. Haberin devamında Atatürk'ün Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadeledeki başarılarından söz edilmiştir. Yunanlıları denize döktüğü ve Lozan Konferansında da bunu doğruladığını ifade ederek Türkiye'nin gerçek diktatörü olduğunu yazmıştır. Milletini modernleştirdiğini aynı zamanda kadınlara da neredeyse erkekler kadar eşit haklar tanıdığını belirtmiştir. Evening News, "Kemal Atatürk Öldü" başlığının altında Modern Türkiye'nin Kurucusu Atatürk'ün İstanbul'da 9.05'de öldüğü haberi verilmiştir. Yine aynı şekilde 8 doktorun başında hazır bulunduğu ve kalbinin kötüye gitmesine engel olamadıklarını yazmıştır (Evening News, 11.11.1938, s. 7). Haberin devamında Atatürk hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

The West Australian, Atatürk'ün ölüm haberini "Asker ve Diktatör Kemal Atatürk öldü" başlığı ile vermiştir. Haberin devamında Atatürk'ün henüz 57 yaşında İstanbul'da 9.05'de öldüğü yazmıştır. Hastalık süreci hakkında bilgiler verilmiş, yan odasında evlatlığı ve kız kardeşinin üzüntüyle beklediği ifade edilmiştir. Mustafa Kemal'in hayatı ile ilgili bilgiler verilmiş, doğduğu andan itibaren öldüğü güne kadar kazandığı başarılar anlatılmıştır. Cumhurbaşkanı seçildikten sonra yaptığı inkılaplardan bahsedilerek aynen şu cümleler kullanılmıştır;

Mustafa Kemal, rejimi sırasında birçok geleneği bozdu. Hilafeti kaldırdıktan sonra bir medeni hukuk kanunu koydu, çok eşliliğe karşı yasa çıkardı. Türk alfabesini benimsedi. Diğer reformları arasında batı müziği ve dansının tanıtılması, itaatın yerine el sıkışmanın getirilmesi, sosyal bilimler için okulların açılması, kadınların istihdam edilmesinin düzenlenmesi, evlenmek üzere olanların fiziksel muayenesi soyadı almalarını emrettiği bir başka yenilik sonucunda "Türklerin Babası" anlamına gelen, Atatürk adını benimsedi. Haziran 1937'de, 1.000.000 £ tutarındaki kişisel servetinin tamamını millete bağışlayacağı açıklandı (The West Australian, 11.11.1938, s. 23).

The Armidale Express, haberinde "Kemal Atatürk Türk Diktatörün Ölümü" başlığını kullanmıştır. Dün sabah 9.05'te hayatını kaybeden Türkiye başkanı ve diktatörünün bir süredir karaciğer rahatsızlığı çektiği dile getirilmiştir. Cumhuriyetin kurucusu Atatürk'ün birçok reform yaptığı, onun yönetimi altında Türkiye'nin zenginleştiği ifade edilmiştir. Haberin son paragrafında; başkan olarak başarıları dikkate değerdi, parçalanmış, kalbi kırılmış bir devletten güçlü, sadık ve kararlı insanlardan oluşan güçlü bir Cumhuriyet yarattı (The Armidale Express, 11.11.1938, s. 7). İfadeleriyle Atatürk'ün gücü ortaya konmuştur.

The Courier- Mail Gazetesi'nin 11 Kasım'daki haberi oldukça dikkat çekicidir. "Dünya Şaşırtıcı Reformcuyla Kaybetti" başlığı altında Modern Türkiye'nin ve 20. yüzyıl tarihinin en büyük adamlarından biri olan Kemal Atatürk hayatını kaybetti diye duyurmuştur. Dünyanın en şaşırtıcı reformcusu ifadesini kullanarak Kemal Atatürk'ün inkılaplarından bahsetmişlerdir. (The Courier- Mail, 11.11.1938, s. 7). Haberin devamında Avustralyalılarla Atatürk'ün münasebetinden şu şekilde söz etmişlerdir:

Avustralyalılar onunla ilk defa Dünya Savaşında Çanakkale'de tanıştılar ve onu kararlı bir savaşçı olarak gördüler. Hatta (1914-1918 Savaşında Avustralya'nın Resmi Tarihi) kitabının yazarı C.W. Bean, daha ileri giderek Mustafa Kemal'i muhakeme ve karar verme konusunda üstün niteliklere sahip bir adam olarak tanımlıyor.

The Examiner ise "58 Yaşında Türk Hükümdarı öldü" diye haber yapmıştır (The Examiner, 11.11.1938, s. 9). İstanbul'da 9.05'te ölmesi Türkiye'yi çağdaş bir ulusun yaratıcısından mahrum etti diyerek hastalığı hakkında ayrıntılı bilgi şu şekilde verilmiştir:

“Kemal Atatürk, Ağustos ayı başlarında İstanbul açıklarında özel yatıyla yolculuk yaparken aniden hastalandı, fakat karaciğer hastalığı halktan saklanarak üşüttüğü bilgisi verildi. Daha sonra tekrar hastalandı ve durumu giderek ağırlaştı.”

Dedikten sonra yine doğumundan ölümüne kadar ki zamanda hayatından kesitler aktarılmıştır. Fakat burada dikkat çeken bir özellik Atatürk'ün doğum tarihi ile ilgili verilen bilginin yanlışlığıdır. Doğum tarihi 1880 olarak gösterilmiş fakat resmi kayıtlara göre Atatürk'ün doğum tarihi 1881 şeklindedir.

The Advocate Gazetesinin 11 Kasım 1938 tarihli sayısında haber, ilk sayfada büyük harflerle Atatürk fotoğrafının yanında “Türk Diktatörü Öldü” şeklinde verilmiştir. Yine diğer gazetelerdeki gibi övgü dolu sözlerle Mustafa Kemal'in hayatından söz edilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndaki başarılarından ve Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Halifeliği kaldırmasından, Latin harflerin kabul edilmesiyle birlikte modern bir Türkiye'nin kurulmasını ve Türk kadınlarının da ilerlemesinin yolunun açıldığı şeklinde bir değerlendirme yapmışlardır (The Advocate, 11.11.1938, s. 1).

The Age'de “Türkiye'nin İlk Cumhurbaşkanı Kemal Atatürk'ün Vefatı” isimli haberde; Cumhurbaşkanı Kemal Atatürk'ün uzun süren bir hastalıktan sonra vefat ettiği duyurulmuştur. Türkiye'nin ilk cumhurbaşkanı, asker ve diktatör olan Mustafa Kemal dünyanın en gösterişli şahsiyetlerinden biri olarak anılmıştır (The Age, 11.11.1938, s. 11). Morning Bulletin Gazetesi ise “Modern Türkiye'nin Kurucusu” başlığıyla birlikte Kemal Atatürk'ün öldüğünün haberini vermiştir (Morning Bulletin, 11.11.1938, s. 1).

Atatürk'ü Çanakkale Savaşları'nda yakından tanıyarak hayran olan Avustralyalılar basında ondan Gelibolu Kahramanı diye sıklıkla bahsetmişlerdir. Türkiye'deki gelişmeleri takip etmiş ve Atatürk'ün hasta düştüğü günden itibaren öldüğü güne kadar kamuoyunu bilgilendirmişlerdir. Atatürk'ün vefatından dolayı derin üzüntü duymuşlar Türklerin acısına ortak olmak ve duydukları saygıyı göstermek için eyaletteki tüm kamu binalarındaki bayrakları yarıya kadar indirmişlerdir (The Goulburn Evening Penny Post, 22.11.1938, s. 5). Aynı zamanda Avustralya Hükümeti doğrudan Türk Hükümeti'ne bir telgraf çekerek başsağlığı dileğinde bulunmuştur. (Şimşir, 1988, s. 1375).

Türkiye'de derin bir üzüntü içerisinde Atatürk'ün yası tutulurken, hükümet işlerinin de aksamaması için Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapılması gerekliydi. Bu sebeple Atatürk'ün vefatının ertesi günü yani 11 Kasım 1938 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimini İsmet İnönü kazanmış ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 2. Cumhurbaşkanı olmuştur. Bu gelişme de vefat haberi ile birlikte Avustralya basınında yer bulmuştur. Canberra Times'da Türkiye'nin “Diktatörü Atatürk Öldü” diye başlık atıldıktan sonra, saat 9.05'de Atatürk'ün öldüğünün duyurulduğunu ve yeni başkanın ise yarın sabah 11.00'de seçileceği adaylar arasında ise en güçlü olanın İsmet İnönü olduğu ifade edilmiştir (Canberra Times, 11.11.1938, s. 1). Yine Sydney Morning Herald Gazetesi de Atatürk'ün yerine İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı seçildiğini duyurmuştur (Sydney Morning Herald, 12.11.1938, s. 11).

Western Star and Roma Advertiser, ölüm haberini 12 Kasım'da yapmıştır. “Kemal Atatürk Öldü” başlığından sonra haber aynen şu şekilde verilmiştir: “Türkiye'nin diktatörü Kemal Atatürk bugün saat 9.05'te İstanbul'da hayatını kaybetmiştir. Atatürk'ün yanında bulunan sekiz doktor onun giderek zayıflayan kalbinin durumunu yakından izlemiştir.” Modern Türkiye'nin kurucusu ve 20. yüzyıl tarihinin en büyük adamlarından biri olan Kemal Atatürk, ülkesini inşa eden minnettar bir Türk'tü diyerek Ankara parlamentosunun ona Türklerin babası anlamına gelen Atatürk adını bahsettiğini ve devlet adamlığıyla dünyayı hayrete düşüren bir adam olduğunu yazmıştır (Western Star and Roma Advertiser, 12.11.1938, s.3).

Avustralya basını, Atatürk'ün vefatından sonra yine onunla ilgili övgü dolu makaleler yayınlamıştır. Bunlardan biri Truth Gazetesi'nde yer alan “Kemal Atatürk, Türkiye'nin Gelibolu Kahramanı” isimli yazıdır. Yazının devamında Atatürk ile ilgili şu sözler kaleme alınmıştır:

Kemal Atatürk, belki daha çok bilinen ismiyle Türkiye Cumhuriyeti Mustafa Kemal Paşa geçen Perşembe günü hayatını kaybetti. Büyük bir asker ve politikacı, hedeflenen Yeni Türkiye'yi hayata geçiren oydu. Halkın dili, sosyal alışkanlıkları hatta giyimini bile değiştirdi. Ancak ona Avustralya'da hayran olunmasının sebebi en çok Gelibolu'daki askeri dehasıydı. Onun üstün askeri zekâsı olmasaydı belki Çanakkale düşebilir savaşın kaderi değişebilirdi. O zaferin inatçı bir organizatörüydü. Büyük

savaşın sona ermesiyle Anadolu'ya görevlendirilen Kemal, bir meşale gibi geçti, Türkiye'nin kaderine olan inancıyla umutsuz adamları ateşledi, Sultan tarafından görevden alınsa da devam etti Yeni Türkiye'yi ilan etti. Büyük Türk milliyetçisi 1923'ten ölümüne kadar kurduğu Yeni Türkiye'nin tartışmasız Cumhurbaşkanlığı görevini yürüttü (The Sydney Mail, 16.11.1938, s. 14).

Türkiye'deki programa göre Atatürk'ün naaşının Ankara'da Etnografya Müzesi'ndeki geçici yerine nakil merasimi 21 Kasım'da yapılacaktı. Atatürk'ün naaşını taşıyan tren 20 Kasım saat 10.00'da Ankara istasyonuna girmiş ve cenaze gözyaşları arasında istasyondan alınıp, Millet Meclisi binası önündeki katafalka yerleştirilmiştir. Merasim 21 Kasım günü sabah 08.00'de bütün devlet erkânı ve halkın katılımıyla başlamıştır. Atatürk'ün tabutu saat 12.00'de ise son top atışlarıyla 12 generalin omuzları üzerinde hazırlanan kaideye konulmuştur (Güven, 2000, s. 122). Avustralya gazeteleri incelendiğinde Atatürk'ün Ankara'daki cenaze merasimi hakkında kamuoyunun bilgilendirildiği görülmüştür. Daily Mercury, haberinde Türkiye Cumhurbaşkanı Kemal Atatürk'ün cenaze merasiminin Ankara'da etkileyici bir törenle gerçekleştirildiğini devletin cenaze masrafları için 100.000£ tutarında bir meblağ ayırdığını yazmıştır (Daily Mercury, 22.11.1938, s. 6). The West Australian ise, Atatürk'ün Ankara'daki cenaze töreninde "ulus, liderine yas tutuyor" başlığını kullanmıştır (The West Australian, 22.11.1938, s. 15).

Atatürk'ün naaşı, Etnografya 'da geçici kabrinde bekletilirken nereye defnedileceği konusunda bazı fikirler öne sürülmüştür. Ata'ya yakışır bir kabrin yapılması için kurulan komisyonlar neticesinde yapılacak kabrin, şehrin dışında, sakin, manzarası güzel, şehrin her yerinden görülebilen, büyük toplantılara müsait, ziyareti kolay bir yerde olması yönünde ortak bir kanaat getirilmiş ve Rasattepe'nin Anıtkabir için en uygun yer olduğu komisyonca kabul edilmiştir (Dokuyan, 2014, s. 133). Ardından Anıtkabir'in mimari projesi için bir yarışma başlatılmış ve sonunda Profesör Emin Onat ve Doçent Orhan Arda'ya ait olan 25 sıra ve 60927 hüviyet numaralı proje birinci seçilmiştir. Profesör Yohannes Kruger'e ait 9 sıra ve 21472 hüviyet numaralı proje ile Profesör Arnaldo Foschini'ye ait 44 sıra ve 14916 hüviyet nolu proje ikinci seçilmiştir. Fakat bu projeler doğrudan uygulanmamış ve mansiyon kazanan 5 projenin de satın alınması uygun görülmüştür. 15 yıl gibi uzun ve zorlu süreçlerden geçen Anıtkabir'in inşası 1953 yılında tamamlanmış ve 10 Kasım 1953'te nakil töreni gerçekleştirilmiştir (Dokuyan, 2014, s. 146). Bu töreni de yakından takip eden Avustralya basını, konu ile ilgili haberi, "Atatürk'ün Son Yolculuğu" manşeti ile vermiş ve yazının devamında Türklerin Babası Atatürk kurduğu Modern Cumhuriyete yakışır bir şekilde yapılan devasa mozolede yeniden dirilmek için bugün Ankara'da son yolculuğunu yaptı. Ölümünün 15. yıldönümüydü. Mozole şehre hâkim bir konumdadır diyerek Anıtkabir hakkında bilgi vermiştir (Central Queensland Herald, 2.11.1953, s. 15). Daily Mercury Gazetesi, "Kahramanlık Kapsamında Atatürk Mezar Anıtı" diye büyük harflerle başlık attıktan sonra Modern Türkiye, en büyük kahramanları Mustafa Kemal Atatürk için dünyanın en görkemli türbelerinden birini inşa etti deyip başka da bir şey yazmamıştır (Daily Mercury, 25.11.1953, s. 14). Yine Morning Bulletin Gazetesi'nin haberi de oldukça ilgi çekicidir. Anıtkabir fotoğrafının üzerinde "Türkiye Kurucusunu Onurlandırdı" sözleri yer almıştır (Morning Bulletin, 30.11.1953, s. 1).

Avustralya basınında Atatürk ile ilgili yapılan haberler sadece hastalığı ve ölümü ile sınırlı kalmamıştır. Öyle ki gazetelerde Atatürk'ün ölüm yıldönümlerine dahi yer verilmiştir. The Daily Telegraphy Gazetesi, Atatürk'ün ölümünün birinci yıl dönümünde "Atatürk'ün Yası" başlığıyla Türkiye'nin kurucusu Atatürk'ün birinci yıldönümü münasebetiyle Türkiye, kurucusuna saygı duruşunda bulundu ve sessizlik Atatürk'ün öldüğü saatte başladı (The Daily Telegraphy, 11.11.1939, s. 3) derken The Northern Star ise "Türkiye'nin Yası" şeklinde bir başlıkla birlikte Kemal Atatürk'ün ölümünün birinci yıldönümü anılıyor bilgisini paylaşmıştır (The Northern Star, 11.11.1939, s. 7).

Sonuç

Atatürk'ün siyasi ve askeri hayatı kadar, özel yaşamı ve sağlık hayatı da tarihsel olarak büyük önem taşımaktadır. 57 yıl kısa ama bir o kadar da dolu geçen hayatının her safhasında Türk milletine hizmet etmiştir. Onun üstün meziyetleri, hasta yatağında yatarken bile milletini düşünmesi, herkesin gönlünde örnek bir şahsiyet olarak yer edinmesini sağlamıştır. Bu kadar erken yaşta vefat etmesi bütün yurttta sarsıntılı bir deprem etkisi yaratmıştır. Resmi olarak bildirilmeden önce bile ölüm haberi sınırları aşmış sadece Türk milletini değil yabancı ülkeleri ve milletleri de büyük bir üzüntüye

boğmuştur. Çünkü Mustafa Kemal'in dış politikada izlediği barışçıl, gerçekçi ve eşit yaklaşım hem Doğu hem de Batı dünyasında saygınlık kazanmasını sağlamıştır.

Türkiye ile Avustralya arasındaki ilişkiler 19. Yüzyılda başladıysa da Anzaklar Çanakkale topraklarına bastıklarında Mustafa Kemal Atatürk ile karşılaşmışlar onun askerliğine ve kahramanlığına hayran olmuşlardır. Atatürk'ün Anzaklar hakkında düşündükleri ve söyledikleri güzel sözler onların gönüllerini fethetmiştir. İki ülke arasında karşılıklı görüşmeler neticesinde Avustralya'nın başkentine Atatürk'ün Anıtı yapılmış ve Anzaklar ile ilgili söylediği sözler bu anıtın altına yazılmıştır. Bütün bu gelişmeler ise Avustralya basınına yakından ilgilendirmiş Atatürk ve Türkiye ile ilgili haberlere sayfalarında yer vermişlerdir. Aynı zamanda Atatürk'ün vefat haberi alınır alınmaz Avustralya'dan Türk Hükümeti'ne başsağlığı telgrafı gönderilmiştir.

Çalışmanın konusu dâhilinde haberler incelendiğinde Türkiye'de Atatürk ile ilgili haberlerin Avustralya gazetelerine büyük oranda yansıdığı tespit edilmiştir. Öyle ki Atatürk'ün hastalandığı günden başlayarak, ölümüne kadar hastalığının seyri hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Öldüğü günün ertesi yani 11 Kasım'da gazetelerin hemen hepsi ölüm haberini duyurmuş ve Atatürk ne kadar bu kelimeyi sevmese de ondan diktatör olarak bahsetmişlerdir.

Avustralya Gazetelerinde yapılan haberlerde genellikle Atatürk'ün biyografisi anlatılmış, katıldığı savaşlar neticesinde aldığı başarılar, çok yetenekli bir asker ve devlet adamı olduğundan bahsedilmiştir. Türkiye'nin babası, Türkiye'nin diktatörü, Türk devrimlerinin babası, Modern Türkiye'nin kurucusu gibi ifadeleri sıklıkla kullanmışlardır. Kısa bir sürede onun modern bir devlet yaratması, sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel hayatta köklü değişimler yapması resmen devrim olarak nitelendirilmiştir.

Yapılan haberler sadece ölümü ile sınırlı kalmamış, Atatürk'ün naaşının Ankara'ya taşınmasını ve cenaze merasimi ile ilgili gelişmelere de yer verilmiştir. Hatta ilerleyen yıllar incelendiğinde Atatürk için yapılan Anıtkabir hakkında "Türkiye Kurucusunu Onurlandırdı diyerek" Atatürk'ün Anıtkabir'e taşınmasını yazmış ve Anıtkabir'in özellikleri hakkında bilgi vermişlerdir.

Ayrıca Atatürk'ün ölümünün ardından Türkiye'de yaşanan siyasi gelişmeleri de yakından takip etmişlerdir. Atatürk'ten sonra kimin Cumhurbaşkanı seçileceği merak konusu olmuştur. Yapılan seçim neticesinde İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı olduğunun haberi de verilmiştir. Ayrıca Atatürk'ün ölüm yıldönümünde de yine onunla ilgili övgü dolu sözlere yer verilmiştir.

Avustralya basını, Atatürk'e ve onun kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'ne olan ilgilerini bu şekilde göstermişlerdir. Gelibolu Kahramanı diye adlandırdıkları Atatürk'ü, Avustralya halkına daha yakından tanıtmaya imkânı sunmuşlardır.

Kaynakça

- Atabey, F. (2012). Atatürk'e denizden yapılan cenaze töreni. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 28, 17-38.
- Atay, F. R. (2004). *Çankaya*. Pozitif Yayınları.
- Aydın, M. (2016). Atatürk'ün son hastalığı. *Belgi*, 12, 176-201.
- Banoğlu, N. A. (2012). *Atatürk'ün İstanbul'daki Günleri*. Alfa Yayıncılık.
- Bayar, C. (1955). *Atatürk'ten Hatıralar*. Sel Yayınları.
- BCA, 30-18-1-2, 85-94-7.
- BCA, 30-18-1-2, 85-98-11.
- Benhür, Ç. (2018). Atatürk'ün vefatının Ukrayna basınına yansımaları. *SUTAD*, 43, 369-383.
- Canberra Times, 11 November 1938.
- Central Queensland Herald , 2 November 1953.
- Daily Mercury, 22-25 November 1953.
- Dokuyan, S. (2014). Anıtkabir nasıl inşa edildi? süreç ve tartışmalar. *History Studies*, 6(5),131-156.
- Evening News, 11 November 1938.
- Güven, C. (2000). Atatürk'ün ölümü ve cenaze merasimi. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayı*, 114-133.
- İnce, N. (1994). Anzak gözüyle Türk askeri ve Atatürk. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 10(30), 721-723.
- Karatay, B. V. (1987). *Mehmetçik ve Anzaklar*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sarıkoçuncu, D. E. (2010). Avustralya Basınında Mustafa Kemal Atatürk. *Atatürk Haftası Armağanı*, (27-43) içinde. Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
- Morning Bulletin, 11 November 1938- 30 November 1953.
- Şapolyo, E. B. (1957). *Atatürk'ün ölümü 10 Kasım 1938*. Refet Zaimler Kitapevi.
- Şimşir, B. (1988). Atatürk'ün hastalığı. *Bellekten*, 52, Kasım, 1195-1454.
- Şimşir, B. (2001). Kanberra'da Atatürk anıtı tasarısı. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 17, 633-726.
- Tan Gazetesi, 10 Kasım 1938.
- Temel, M. (2016). Osmanlı arşivi belgelerine göre Osmanlı -Avustralya ilişkileri. *SUTAD*, 40, 29-42.
- The Kalgoorlie Miner, 11 November 1938.
- The Advocate, 11 November 1938.
- The Age, 11 November 1938.
- The Armidale Express, 11 November 1938.
- The Courier- Mail, 19-22 October 1938- 10-11 November 1938.
- The Daily Examiner, 22 October 1938.
- The Daily Telegraphy, 11 November 1939.
- The Examiner, 11 November 1938.
- The Goulburn Evening Penny Post, 22 November 1938.
- The Labor Daily, 20 October 1938.

The News, 10 November 1938.

The Northern Star, 11 November 1939.

The Sunday Times, 6 October 1938.

The Sunday Tribune, 26 June 1938.

The Sydney Mail, 1 November 1938.

The West Australian, 11-22 November 1938.

Tinal, M. (2015). Atatürk'ün vefatının Bulgar kamuoyundaki yankıları. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 15, 245-267.

Truth, 21 August 1938.

Turgut, H. (2013). *Atatürk'ün sırdaşı Kılıç Ali'nin anıları*. 15. Baskı. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Tüylü, T. E. (2019) İspanyolların gözünden Atatürk'ün vefatı ve cenaze merasimi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 12(39), 176-201.

Uca, A. ve Aytunç Ü. (2018). Atatürk'ün ölümünün Alman basınına yansımaları. *History Studies*, 10, 223-240.

Ulus Gazetesi, 10-11 Kasım 1938.

Uzun, H. (2009). Liderine ağlayan bir ulus: Atatürk'ün Ankara'daki cenaze töreni. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 43, 531-553.

Ünaydın, R. E. (1959). *Atatürk'ün hastalığı/Profesör Dr. Nihad Reşad Belger'le mülâkat*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Western Star and Roma Advertiser, 12 November 1938.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makale tek yazarlıdır.

Çıkar Beyanı

Yazarın çıkar çatışması olmamıştır.

Etik Kurul İzni

Bu çalışmada etik kurul iznine ihtiyaç yoktur.

EKLER

Ek-1: Kemal Atatürk Öldü haberi.

38

KEMAL ATATURK DEAD

CONSTANTINOPLE, Nov. 10.
Kemal Ataturk, President of the Turkish Republic, died at 9.5 a.m. to-day.

A new President will be elected at 11 a.m. to-morrow, General Inönü being the most likely candidate.

Eight doctors were present in Kemal Ataturk's apartments and watched the increasing weakness, which was impairing his heart's action. He was unconscious throughout the night, during which his adopted daughter and sister remained in an adjoining room.

The general concern was manifested by the populace, and the police patrols, as a precaution, were increased.

Field-Marshal Birdwood May Represent Britain At President's Funeral

LONDON, November 10.

Field-Marshal Birdwood, says the Australian Associated Press diplomatic correspondent, is mentioned as the probable representative of the King at Kemal Ataturk's funeral. Possibly Britain will send a special mission, but no decision will be made until advice is received from Turkey as to the nature of the funeral.

Turkey's Relationship With Great Britain Unlikely to be Changed

LONDON, November 10.

It is not considered possible that Kemal Ataturk's death will change the present cordial Anglo-Turkish relations. Anglo-British feeling has been negligible in recent years.

ATATURK'S LIFE—PAGE 8.

Anti-Dictator Film Banned in Prague

PRAGUE, November 10.

The film "White Deceivers," based on the play of the Czech author, Karel Capek, "Power and Glory," has been banned because it criticises dictators and military ambitions.

WAKE UP YOUR LIVER BILE—

Without Calves! And They're Jumped out of Bed in the Morning Full of Vice.

The liver is the most important organ of the body. It is the great filter of the blood, and it is the source of the bile which is necessary for the digestion of food. If the liver is weak, the bile is deficient, and the food is not properly digested. This leads to indigestion, constipation, and other ailments. The only way to keep the liver strong and healthy is to take a course of the famous "LIVER BILE" tablets. These tablets are made from the purest natural ingredients and are guaranteed to give you a new lease on life. They are sold everywhere.

British Soldier Killed

The High Commissioner for Palestine reports that one soldier was killed and two wounded during a search of a village near Tulkarem. Five rebels were killed and a number of houses destroyed in retaliation.

NEW SHOWS

Amusement Advt.
See pages 22 and 23

★

Extra Special Xmas gift for women

When you are searching for the really Christmas present for your wife or your favorite daughter or sister, you will find a present which contains a large amount of the famous "CHARMOSEAN" hair cream. This makes your hair soft and smooth and it is absolutely extra special!

★

The No. 4 Charmosan 1938 Christmas gift casket

★

Kaynak: The Telegraph (11.11.1938)

Ek-2:Kemal Atatürk Öldü

<p style="text-align: center;">Kemal Ataturk Dead.</p> <p style="text-align: center;">—◆—</p> <p style="text-align: center;">TURKISH DICTATOR.</p> <p style="text-align: center;">—◆—</p> <p style="text-align: center;">REMARKABLE CAREER.</p> <p>ISTANBUL, Nov. 10.—Kemal Ataturk died at 9 5 a.m. to-day. He was 57 years of age and had been president of the Turkish Republic since 1923.</p> <p>Eight doctors were present in Ataturk's apartments and watched his increasing weakness impairing the heart's action. He was unconscious all last night during which his adopted daughter and his sister remained in an adjoining room. The gravest concern is being manifested by the populace. Police patrols have been strengthened as a precaution.</p> <hr/> <p style="text-align: center;">Kemal Ataturk.</p> <p style="text-align: center;">—◆—</p> <p style="text-align: center;">NOTABLE FIGURE PASSES.</p> <p style="text-align: center;">—◆—</p> <p style="text-align: center;">ONE OF THE DICTATORS.</p> <p>So Kemal Ataturk, the stable boy who became greater than the Sultans, is dead.</p> <p>Over hundreds of years the Bosphorus has known great figures of history—Constantine the Great, Justinian and Theo-</p>	<p style="text-align: center;">Christmas Cheer.</p> <p style="text-align: center;">—◆—</p> <p style="text-align: center;">CASH DISTRIBUTION.</p> <p>BRISBANE, Nov. 10.—The acting-Minister for Labor and Industry (Mr. Foley), after consultation with Mr. Hynes who was confined to his home by illness, announced to-day that Christmas cheer will be distributed to all persons in the State who are in receipt of relief assistance. It will be a cash payment on the same basis as last year and will be charged to the State development fund. Last year £40,000 was distributed.</p> <hr/> <p style="text-align: center;">FAT STOCK SALES.</p> <p style="text-align: center;">—◆—</p> <p style="text-align: center;">LATEST QUOTATIONS.</p> <p>BRISBANE, Nov. 10.—Following is the official report of stock sales held at Cannon Hill to-day, supplied by Brisbane Fat Stock and Produce Brokers' Association:—The cattle yarded totalled 2120. Values were firmer, particularly for cows. Generally speaking, the quality of the bullocks was only fair, although some very choice drafts were noticeable. So far as cows were concerned the quality was hardly up to the usual standard. Prime lightweight and medium bullocks realised 33/- to 34/-, good medium quality bullocks 30/- to 31/-, prime lightweight cows generally 30/-, odd pens dearer, prime heavy cows 27/- to 29/-, and good medium cows 25/-.</p>
---	---

Kaynak: Daily Mercury (11.11.1938)

Ek-3: Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı Kemal Atatürk'ün Ankara'daki cenaze töreninde Duygusal Sahneler.

Atatürk, eski Türkiye'yi değiştirmeseydi, bu kadınlar başörtülü olacak ve şimdikinden çok farklı bir yol izleyeceklerdi.

Kaynak: The New (08.12.1938)